

Een god waakt over je

Sandro Veronesi

Een god waakt over je

Vertaald door Manon Smits

2017 Prometheus Amsterdam

*Voor Romano Giusti
op zijn tachtigste verdwenen
terwijl hij in zijn kano voortgleed
als een Cheyenne-krijger*

Oorspronkelijke titel *Un dio ti guarda*

© 2016 Sandro Veronesi

© 2017 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en
Manon Smits

Omslagontwerp CMRB

Foto omslag Agberto Guimaraes

Foto auteur Steve Bisgrove

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3272 9

Een god waakt over je, Hieron
en hij denkt aan jouw ambities
en hij ontfermt zich erover.

Pindarus, *Eerste Olympische Ode*

Samenvatting

Waar ik voor altijd zal zijn	9
De pornoschaatster	17
Doe dit jezelf niet aan!	25
Regelrechte filosofen	28
De nummer 12	33
Verloofde, of nee, bruid	43
De verdedigers	46
Een god waakt over je	55
De anafrodiet op het middenveld	64
Het vlak-daarna	67
De moed om angst te voelen	70
Voordat we het over hem gaan hebben	77
De zwarte koe	81
Uruguayaanse gedestilleerd water	84
Hoezo vuil?	92
Wie heeft er nou eigenlijk gewonnen?	95
De kampioen zonder zomer	98
De profeet van de ongeëngageerdheid	101

50, of nee, 51	104
Sneeuw in de woestijn	107
De onneembare vesting	109
De drie schoonheden	112
Onzichtbaar	115
Rennen, niet denken	118
Een eenvoudige dood	120
Hij koesterde dromen	123
Federer Moments	126
Spiegeltweeling	133
De Regel en de Uitzondering	137
Het lange afscheid	140
De Mariaverschijning	148
Ali, <i>bumaye</i>	152
Het ongeluk verslagen op punten	159
Het onderbewustzijn	163
Ik laat me languit op de grond vallen (2003)	166
Ik laat me niet languit op de grond vallen (2010)	172
Spelers zonder wereld	177
Als je erbij gaat nadenken wil je de bal controleren	194
Voetbalengelen – <i>door Massimiliano Governi</i>	203

Waar ik voor altijd zal zijn

Ik ben nog steeds daar. Mijn hoofd, mijn hart, mijn lichaam en alles wat ik aan bewustzijn heb gehad zijn altijd daar gebleven. En nu ik dood ben kan ik het zeggen: mijn ziel is daar – is daar misschien wel altijd geweest. Ik ben geboren om die anderhalf uur te leven.

Ik heet Isabel Letham, een Australische in hart en nieren. Ik ben in 1899 geboren in Chastwood, in het zuiden. Mama Jane was een geëmancipeerde vrouw die deed waar ze zin in had; papa William was veel ouder, hij bouwde huizen en liet haar begaan. Ik was enig kind. Toen ik elf was verhuisden we naar Freshwater Beach, een strand tussen de rotsen ten zuiden van Sydney. Het was een schitterende plek, zo genoemd omdat het strand doormidden werd gesneden door een beekje dat van de rotsen omlaagkwam. Je had er gigantische golven, albatrossen, haaien; je had er jongens en meiden die praktisch op het strand woonden en alle sporten deden die je in het water kon doen. Ze hadden een club opgericht die beroemd zou worden: de Freshwater Surf Life

Saving Club. Door hen werd me duidelijk dat ik later van alles zou kunnen worden, zolang het maar iets met water te maken had.

Ik was mooi. Dankzij mijn sportieve lijf blonk ik meteen uit in alle sporten die bij de club werden beoefend. Zwemmen, aquaplaning, surfen – Australisch surfen dus, body-surfing, met je lichaam, een variant van het zwemmen. De jongens probeerden me te versieren en ik hield ze af – dat ging vanzelf, ook al wist ik nog niet waarom –, wat me een bepaalde faam bezorgde. Als je in die tijd naar Freshwater Beach kwam en je hield van het strandleven, dan hoorde je vroeg of laat de naam Isabel Letham vallen.

Toen kwam hij, en mijn leven veranderde. Het was de zomer van 1914. Zo rond oktober, toen bekend werd dat de New South Wales Swimming Association hem had uitgenodigd voor zwemdemonstraties in Sydney, en dat hij daarmee had ingestemd, begonnen de kranten over hem te schrijven: Duke Paoa Kahinu Mokoe Hulikohola Kahana-moku was vierentwintig jaar, hij kwam uit Hawaï, hij had goud gewonnen bij de 100 meter vrije slag op de Olympische Spelen van Stockholm, maar het belangrijkste was – voor mij althans – dat hij *staand op een plank surfte*. Hij was de enige die erin geslaagd was de Bluebirds te berijden, de gigantische golven die je had bij hem thuis, in Waikiki. Ik was bijzonder getroffen door een uitspraak van hem: ‘Ik ben pas gelukkig wanneer ik zwem als een vis.’ Dat was precies zoals ik me ook voelde. Ik wilde hem ontmoeten, om hem dat te vertellen.

Ik ging naar Sydney om hem te zien zwemmen. Hij ging zo hard dat het water kolkte, en hij verbrak zijn eigen record op de 100 meter vrije slag. Hij was lang, zwart, mooi,

met een lachend gezicht. Nadat hij had gezwommen verdween hij, zonder dat ik hem had kunnen benaderen. Toen begon hij aan een tour langs de stranden om er een uit te zoeken waar hij een demonstratie kon geven van zijn manier van surfen, en op een ochtend kwam hij naar Freshwater, samen met een groepje jongelui van de bond; hij stond een tijdje naar mijn golven te kijken en vertrok toen weer. Opnieuw was het me niet gelukt hem te benaderen, maar ik dacht: als hij echt bezig is het beste strand te kiezen, dan komt hij vanzelf bij mijn strand uit, en dan komt hij terug, en op die dag zal ik met hem praten.

Hij koos Freshwater Beach. Hij had alleen geen plank; die had hij niet meegebracht, hij was immers uitgenodigd om te komen zwemmen. Dus maakte hij er zelf een. Een grenen plank van ruim drie meter lang met een gewicht van 25 kilo. Hij maakte zijn plank en toen kwam hij. Op 15 januari 1915, met een stralende zon, een strakke wind en huizenhoge golven, kwam Duke Kahanamoku naar mijn strand om ons te demonstreren hoe je staand moest surfen. Toen hij vertelde tot waar hij wilde gaan om de golven te pakken zei de strandwacht Pat dat dat echt niet kon, omdat daar haaien zaten. Glimlachend antwoordde hij: 'Nou, ik ga toch echt tot daar.' Hij ging het water in en liet, roeiend met zijn handen, al de beste zwemmers van Freshwater Beach achter zich, die hem vergezelden naar open zee. Toen ging hij het gebied van de haaien in en bleef hij alleen over. Vanaf het strand zagen we hem omgaan op de top van een aantal reusachtige golven, waarna hij ze liet passeren, tot er een kwam die de hoogste van allemaal was; hij sprong overeind en begon de golf diagonaal te berijden, naar rechts, naar links, en toen weer naar rechts, het duurde een hele tijd. Toen hij

weer op het strand kwam renden we op hem af en Pat vroeg of hij haaien had gezien daarginds. ‘Nou en of,’ antwoordde hij, ‘het stikte ervan.’ ‘En hebben ze je niet aangevallen?’ ‘Nee,’ antwoordde Duke, ‘ik heb hen niet aangevallen en zij hebben mij niet aangevallen.’ Ik was er intussen in geslaagd om me helemaal naar voren te wurmen, en Duke keek me aan. Eindelijk, dacht ik, nu zeg ik dat ik met hem wil praten. Maar hij was me voor. ‘Ben jij Isabel?’ vroeg hij. ‘Ik heb over jou gehoord. Ze zeggen dat je goed bent in aquaplaning. Kom, dan gaan we samen iets doen.’ Even later lag ik voor op zijn plank, en hij zat achterop, geknield, en hij was al bezig naar open zee te roeien. We kwamen bij het gebied van de haaien, en gingen er middenin. Ik zag de vinnen om ons heen cirkelen. Hij roeide door over de golven tot hij met een razendsnelle beweging de plank honderdtachtig graden draaide en overeind sprong, net toen de grootste golf die ik ooit had gezien achter ons begon te breken.

In eerste instantie ging hij er niet helemaal voor, en hij verliet de golf halverwege. ‘Hoe gaat het?’ vroeg hij. Ik klemde me vast aan de voorkant van de plank; ik knikte, maar zei niets. Hij keerde terug naar open zee en toen hij de tweede golf pakte kreeg ik een gevoel dat ik bij het zwemmen, aquaplaning en bodysurfen in de verste verte nooit had ervaren. Snelheid. Elegantie. Beheersing. Alles bij elkaar. We keerden voor de derde keer terug naar open zee. ‘Probeer eens op je knieën te gaan zitten,’ zei hij. Ik ging op mijn knieën zitten, en hij pakte een fantastische golf die ons bijna tot op het strand voerde. Maar hij keerde meteen weer terug naar open zee, en ik wist wat hij deze keer tegen me zou zeggen. ‘Wil je ook opstaan?’ vroeg hij, alsof het de normaalste zaak van de wereld was. Dat had nog nooit iemand gedaan aan deze kant

van de wereld. Ik knikte, ook weer zonder iets te zeggen, hij koos de golf, sprong overeind, begon te surfen en op een gegeven moment riep hij: 'Nu!' en ik krabbelde overeind op dat stuk hout dat voortrasde over de top van een drie meter hoge golf. Ik verloor meteen mijn evenwicht, maar een hand hield me vast, trok me een beetje naar achteren en zette me stevig neer, alsof ik een kegel was. Toen liet hij me los, en ik balanceerde op de voortrazende plank.

En daar ben ik dus altijd gebleven, daar ben ik altijd geweest, voor die tijd en ook na die tijd, en ook nu, dat is waar ik nu ben: staand op die plank, met Duke Kahanamoku achter me.

Toen ik terugkwam op het strand was ik beroemd geworden. De eerste Australiër die staand had gesurft was een vijftienjarig meisje, Isabel Letham. Mama Jane was heel trots op me. Duke bleef een paar weken in Freshwater, om ons alle trucjes te leren om de plank met je voeten te sturen, en ook hoe je een plank moest bouwen, op de traditionele Hawaïaanse manier. En omdat onze duodemonstratie erg in de smaak was gevallen, werden we uitgenodigd om die te herhalen bij Dee Why Beach, in het bijzijn van duizenden mensen. In die weken brachten we veel tijd samen door, maar we spraken weinig. Ik vroeg hem of het waar was dat hij afstamde van de vroege Polynesische koningen, zoals in de kranten stond, en hij barstte in lachen uit. 'Mijn vader is politieagent,' zei hij. Hij vertelde verder maar weinig over zichzelf, maar het was genoeg om me duidelijk te maken wat voor een bijzondere band hij had met de zee. Voor hem was er geen verschil tussen de wereld onder water en die boven water. De oceaan was zijn thuis, en het water beschermde hem tegen alle gevaren.

Eind februari vertrok hij. Ik was vijftien, en mijn leven was voorgoed veranderd. Ik leerde goed surfen en mijn vader kocht een plank voor me, maar ik miste hem. Dus vertrok ik op mijn achttiende naar Amerika, om hem terug te vinden, maar dat lukte niet. Ik ging surfen op alle stranden van de West Coast, maar hij was er nooit, want hij surfte thuis op Hawaï. Ik was voor hem naar Amerika gegaan, maar ik hoorde alleen over hem via de kranten. In 1920 las ik dat hij weer een gouden medaille had gewonnen op de Olympische Spelen van Antwerpen, en vervolgens, in 1924, dat hij zijn derde olympische finale op een haar na had verloren, in Parijs, hij was verslagen door een veel jongere man genaamd Johnny Weissmuller. Ik vernam dat hij als acteur werkte in Hollywood, en ik ging naar iedere film waarin hij speelde. Hij was altijd het opperhoofd van de inboorlingen die op een gegeven moment met handgebaren communiceerde met de hoofdrolspeler. Mama Jane kwam naar me toe in Californië omdat ze zich zorgen maakte om mijn manier van leven: ze zei dat ik kon wonen waar ik wilde, maar dat ik wel een baan en een man moest zien te vinden. ‘Die baan is geen probleem,’ antwoordde ik, ‘maar die man kun je wel vergeten; ik val niet op mannen.’ Ze keerde geschokt terug naar huis, maar nu wist ze in elk geval hoe het zat. Ik kreeg werk bij het openbaar zwembad van San Francisco. Daar deed ik iets wat ik zelf had bedacht, genaamd zwemtherapie: ik gaf zwemles aan blinde en verlamde kinderen, en daarna organiseerde ik samen met hen een waterballet. Hun ouders stonden versteld. Intussen was Duke nog steeds bezig met surfen bij zijn eigen eilanden, en acteren in Hollywood.

Toen op een dag, in 1929, viel ik achterover in een luik-

gat, en brak ik mijn rug. Mama Jane kwam me ophalen en nam me mee terug naar Freshwater. Papa was twee maanden daarvoor gestorven. Ik revalideerde, werd weer de oude, en ging opnieuw zwemtherapie geven in de Manly Harbour Pool van Sydney. Ik was de eerste in Australië die een blind meisje leerde zwemmen. Inmiddels waren alle jongelui op mijn strand aan het surfen op Hawaïaanse planken, en ze lieten zich *beach boys* noemen. Ze kwamen naar mij toe omdat ze mijn verhaal wilden horen over die ene ochtend van vijftien, twintig, vijfentwintig jaar daarvoor. Er kwamen ook veel journalisten om me te interviewen, altijd alleen maar daarover. En ze hadden gelijk, want ik was nog steeds daar.

Op mijn vijfenveertigste werd ik heel ernstig ziek. Ik was praktisch verlamd. Ik ging niet dood, maar ik moest alles van voor af aan leren: lopen, het gebruik van mijn armen, zwemmen, alles van voor af aan. Maar ik was inmiddels nergens meer bang voor, ik had het begrepen. Ik leerde handschoenen maken, als revalidatietherapie, en ik was er zo goed in dat ik het na een tijdje aan anderen kon leren. Ik was bijna vijftig, en ik had het begrepen. Duke was nog steeds daar bij mij, ik was nog steeds daar bij hem, en er dreigde geen enkel gevaar, nooit. Ik leerde weer net zo goed zwemmen als voorheen, en net zo goed surfen, en ik pakte mijn cursussen waterballet en zwemtherapie weer op, in Freshwater Beach en in Curl Curl. Volgens de artsen was ik een medisch wonder. Intussen was Duke sheriff van Honolulu geworden. Ik bleef lesgeven tot ik op een dag hoorde, in 1968, dat hij was gestorven aan een hartaanval. Toen stopte ik ermee. Ik kreeg een plek in de Hall of Fame van het surfen, en in 1978 werd ik benoemd tot erelid van de Austra-

lian Women Board Riders Association. Ze vernoemden een surfprijs naar me. Intussen had Duke een plek gekregen in de Hall of Fame van het zwemmen, en van het surfen, als eerste lid. In de loop der jaren werd er steeds meer naar hem vernoemd: een stichting, een strand, een zwembad, een zeilrace, een restaurant, een sportkledinglijn, een lijn van tennisschoenen, van ukeleles, van skateboards, van surfplanken, en een internationaal surftoernooi gesponsord door de CBS.

Toen ik in 1995 doodging, op mijn vijfennegentigste, organiseerden alle beach boys van Sydney een wake op mijn strand, en daarna verstrooiden ze mijn as op de oceaan: op de plek waar Duke die plank bereed, en die golf en mij; waar Duke tegen me zei: ‘Wil je ook opstaan?’; waar ik ben opgestaan. Daar waar ik altijd ben geweest en, dat kan ik nu echt zeggen, waar ik voor altijd zal zijn.